

Uvod

1. Što ova knjiga nudi?

Ova knjiga sadrži zbirku od 47 vježbi i modela za Obrazovanje za demokratiju i ljudska prava (EDC/HRE) u školama kao i u neformalnom obrazovanju. Ovi modeli podučavanja osiguravaju okvir za podsticanje učenika, te daju primjere i pomažu razumijevanju opštih principa demokratije i ljudskih prava.

Korisnik će uvidjeti da mnogi od tih modela podučavanja ne zahtijevaju prevelike resurse koji su jednostavni. (niskobudžetni princip).

U lekciji ili nastavnoj jedinici, poželjno je da ne bude više od četiri lekcije, ovi modeli se moraju uklopiti u kontekst, pritom obično slijedeći trostepenu strukturu:

1. Lekcija ili nastavna jedinica počinje uvodom kako bi se objasnila tema lekcije, njena svrha i ciljevi. Učenici postaju zainteresirani za temu.
2. Učenici primaju uputstva kako da obave zadatak i potrebne materijale. Oni potom počinju sa svojim aktivnostima.
3. Ovo je faza pažljivog promišljanja, rasprave i uputstava. Uobičajene metode su povratne informacije od učenika, razredne rasprave, kritičko razmišljanje i uputstva nastavnika kako bi se uveo ključni koncept osnovnog modela. Bez te treće faze, učenici će steći utisak da je to samo igranje.

Faze 1 i 3 nijesu uključene u prezentaciju modela (faza 2). Uvodi u poglavljima daju kratko objašnjenje o ključnom konceptu ili pitanju koje je u fokusu vježbi u tom dijelu. Ovdje se može naći podrška za fazu 3. Ciljna grupa ove knjige jeste iskusniji nastavnik i nastavnik koji je spreman da potroši dio vremena na pažljivu pripremu lekcije. Priprema prije svega predstavlja pažljivo razmišljanje, fokusirajući se na fazu 3. Koje će povratne informacije dobiti od učenika? Koja će osjećanja ova vježba pobuditi? Koji je ključni koncept koji bi moji učenici trebalo da razumiju? Kako planiram da ga uvedem? Na koji se način može poslije primijeniti?

Koja pitanja nastavnik izabere i način na koji on ili ona odgovora na njih razlikovaće se, u zavisnosti od specifične grupe učenika, njihovog doba i kulture kojoj pripadaju. Opisali smo primjere kako primijeniti neke od modela u ovoj knjizi kao i u ostalim knjigama ove Obrazovanje za demokratiju i ljudska prava edicije.

Mnoge vježbe mogu se prilagoditi različitim starosnim grupama, jer nivo razmišljanja može varirati. Međutim, neki modeli su kompleksniji i apstraktniji od drugih i stoga primjereniji za malo naprednije učenike.

2. Zajednički evropski pristup obrazovanju za demokratiju i ljudska prava

Korisnik će otkriti da modeli slijede različite pristupe učenju i podučavanju. Neki se fokusiraju na stvaranje autentičnog iskustva (npr. „buket cvijeća“, ili „igra *puzzle* (slagalice)“), drugi pak naglašavaju učeničku aktivnost tokom igranja uloga (npr. „Turisti“). Postoji i treća kategorija materijala koja se fokusira na specifične teme i koja se više zasnova na materijalima (npr. „Osnovni koncept političke misli“). Konačno, tu su dizajni za projektni rad koji vodi ka proizvodu (npr. „Plakat o ljudskim pravima“).

Veliki broj raznovrsnih pristupa odražava činjenicu da su ovoj knjizi doprinijeli autori iz svih djelova Evrope. Oslanjali su se na razne izvore i tradicije učenja i podučavanja i izabrali modele koje poznaju iz svog praktičnog iskustva i testiranja u razredu.

Međutim, postoji zajedničko razumijevanje obrazovanja za demokratiju i ljudska prava koje se provlači kroz svaki dio ove knjige; u obrazovanju za demokratiju i ljudska prava metod prenosi poruku. Nastava o demokratiji i ljudskim pravima mora se odvijati u duhu tih principa, odnosno, kroz demokratiju i ljudska prava. Stoga ti modeli slijede princip učenja zasnovanog na zadacima i učenja kroz vlastito iskustvo. Ovakvo zajedničko razumijevanje može se uistinu nazvati *evropskim pristupom*.

Izvorna verzija ove knjige napisana je kao podrška seminarima za edukaciju nastavnika u oblasti obrazovanja za demokratiju i ljudska prava organizovanih u Bosni i Hercegovini nakon rata (1992-95). Savjet Evrope organizovao je seminare za nastavnike 1996. godine, a te aktivnosti su se nastavile do 2006. Cilj tih seminara bio je da se podrži proces izgradnje mira nakon rata. Obrazovanje za demokratiju i ljudska prava trebalo bi da podstakne mladu generaciju da razvije političku kulturu koja podržava moderno pluralističko i tolerantno društvo sa stabilnim demokratskim institucijama.

U prve dvije godine, autori ove knjige zajedno su radili na edukaciji nastavnika širom Bosne i Hercegovine tokom ljetnih seminara koji su trajali do dvije sedmice. Zaključili smo da su nastavnici jako zainteresovani i spremni da prihvate izazov podučavanja svojih učenika o demokratiji i ljudskim pravima. Međutim, oni su hitno tražili materijale koji bi ih usmjeravali i pomogli im u njihovom radu. Za jednu godinu, napisano je prvo izdanje ove knjige. Uskoro je postalo poznato pod nazivom „Plava knjiga“, zbog svoje povezanosti sa Savjetom Evrope, a uveliko su je koristili, ne samo nastavnici u Bosni i Hercegovini, već i u drugim zemljama uključujući i Rusku Federaciju, Moldaviju, Hrvatsku, Srbiju i Crnu Goru. Povratne informacije korisnika doprinijele su poboljšanom izdanju iz 2000- te. Utvrdili smo da je velikom broju nastavnika potrebno usmjeravanje i podrška kada se radi o učenju zasnovanom na zadacima i integraciji učenja zasnovanog na zadacima i konceptualnog učenja, kao što je već spomenuto kroz gore navedeni trostepeni model.

Odgovorili smo tako što smo razvili model podučavanja koji detaljno opisuje korake u jedinici od četiri lekcije. Revidirane verzije tih modela mogu se naći u knjigama III, IV i V iz ove serije o obrazovanju za demokratiju i ljudska prava.

Ovo izdanje modela podučavanja obrazovanja za demokratiju i ljudska prava više se ne odnosi na specifičan kontekst u Bosni i Hercegovini. S obzirom da modeli podučavanja predstavljaju zajednički evropski pristup prema obrazovanju za demokratiju i ljudska prava, mogu se koristiti širom Evrope, kao i u drugim dijelovima svijeta. Različiti autori jedinstveni su kao svojevrсни hor, pjevaju istu pjesmu, ali različitim glasovima. Ovo omogućava korisnicima da izaberu i probaju različite pristupe i tradicije u okviru evropskog pristupa obrazovanju za demokratiju i ljudska prava.

Priznanja

Ovim putem želimo da se zahvalimo svim autorima koji su doprinijeli ovoj knjizi i pružili cijelo bogatstvo ideja i pristupa. Isto tako izražavamo našu zahvalnost nastavnicima, pedagoškim savjetnicima, trenerima i članovima grupa procjenitelja portfolia u Bosni i Hercegovini, koji su testirali modele i dali nam vrijedne povratne informacije. Zahvaljujemo gospođama Olöf Olafsdottir i Sarah Keating-Chetwynd iz Savjeta Evrope na njihovom strpljenju, ohrabivanju i podršci za potpunu realizaciju projekta. SDC (Švajcarska agencija za razvoj i saradnju, Bern) dala je velikodušan doprinos kojim je omogućeno IPE (Međunarodni projekti u obrazovanju), institutu Pedagoškog fakulteta Univerziteta u Zürichu, da nadzire projekt. Na kraju, specijalna zahvala gospodinu Emiru Adžoviću, Savjet Evrope, Sarajevo, za njegovu nepokolebljivu potporu na svim seminarima za edukaciju nastavnika u Goraždu, Brčkom, Sarajevu, Banja Luci i drugdje, na kojima smo uveli „Plavu knjigu“ i dobili povratne informacije koje su unesene u ovu novu revidiranu verziju.

Zürich i Weingarten, juli 2008

Rolf Gollob

Peter Krapf